

KÖYNNÖSKASVIT

Kotipihan liaanit

YLEISTÄ TIETOA KÖYNNÖSKASVEISTA

- rentovartisia kasveja, jotka kiipeilevät erilaisia tukia kuten toisia kasveja pitkin
- köynnökset ovat ruohovartisia tai puuvartisia eli liaaneja
- kiipeillessä apuna
 - kärhet, esim hernekasvit, kurkkukasvit, viiniköynnöskasvit
 - tarttumalevyt (imukärhivilliini)
 - kiipimäjuuret (köynnöshortensia)
 - karhea varsi (humala)

KÖYNNÖKSET LUONNOSSA

SUOMESSA ALKUPERÄISIÄ

Punakoiso

- myrkyllinen, usein rannoilla

Siperiankärhö

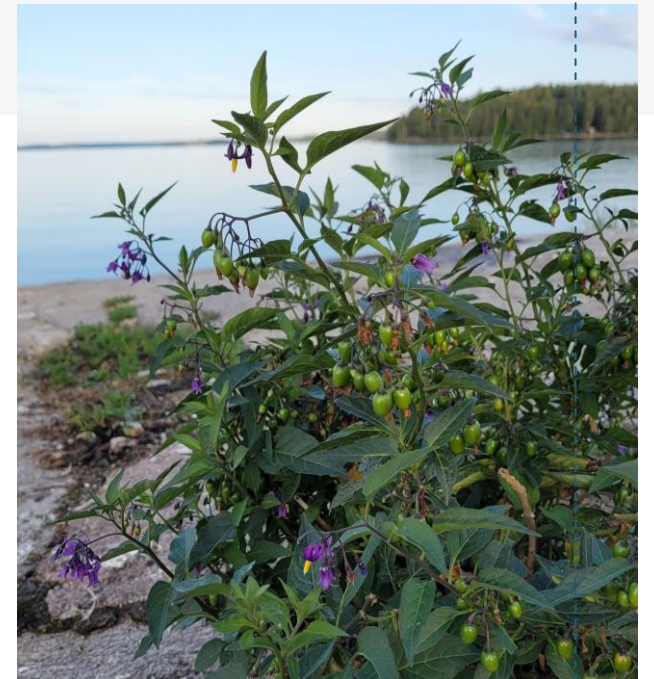
- harvinainen, rauhoitettu, muutama löytöpaikka

Humala

Virnat ja nätkelmät , esim metsävirna

USEIN VILLIINTYNEINÄ

- Karhunköynnös (elämänlanka), kiertotatar (rikkaruoho), humala

KÖYNNÖKSET MUUALLA

- TROPIIKIN SADEMETSISSÄ
 - peittävät alleen rakennelmia ja rakennuksia, esim Machu Picchun rauniot ja Meksikon pyramidit raivattu esille
 - saattavat peittää ja kuristaa tukipuunsa hengiltä
 - muutamat lajit sopeutuneet huonekasveiksi, esim peikonlehti ja kultaköynnös
 - kuristajaviikuna ei varsinainen köynnöskasvi, roikkuvat ”liaanit” ilmajuuria

KORISTEKÖYNNÖKSIÄ MUUALLA

Bougainvilleat eli ihmeköynnökset

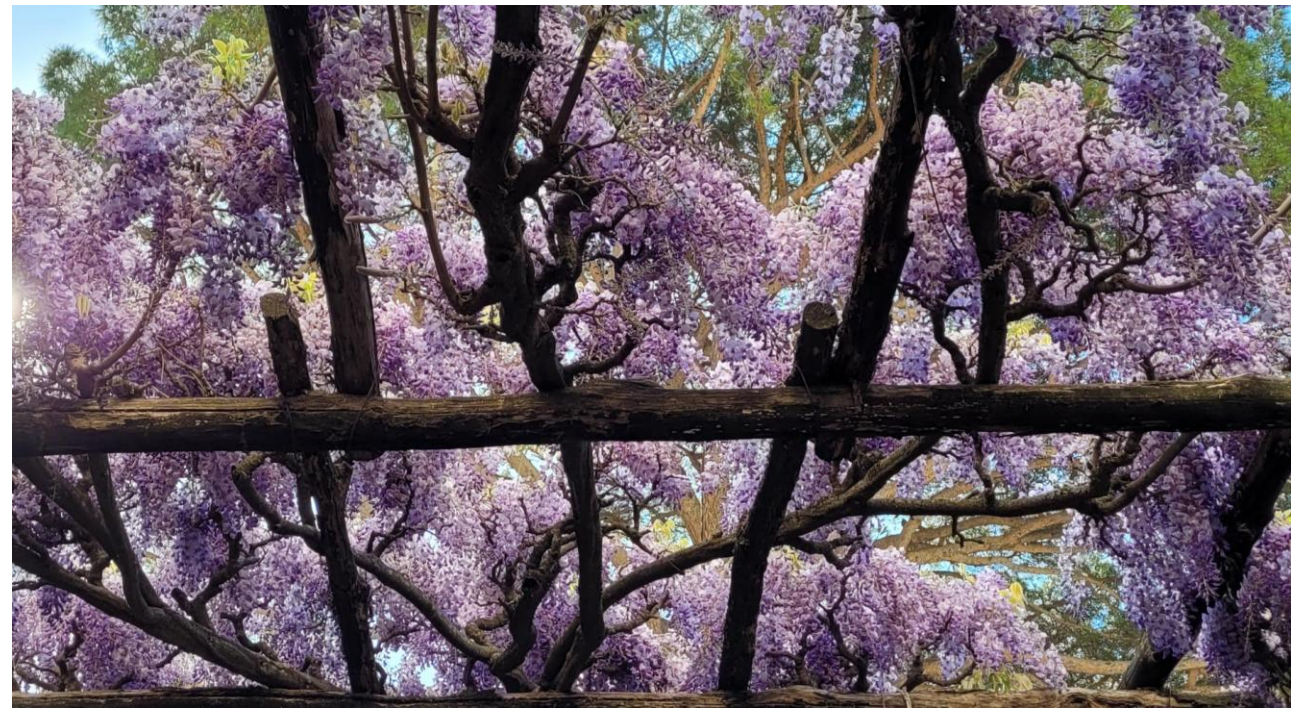
- tropiikissa ja subtropiikissa Aasiassa ja Etelä-Amerikassa
- tarttuu piikeillään tukeen
- kukat pienet, niiden suojuslehdet suuret ja värikkäät
- useita värejä
- meillä huonekasvina

Wisteriat eli sinisateet

- hernekasvien heimo (Fabaceae)
- neljä lajia, kotoisin Kauko-Idästä (*W. floribunda*, *W. sinensis*), Kaliforniasta, Kanadasta ja Iranista
- suosittu koristekasvi, kasvaa kookkaaksi ja elää vanhaksi
- *W. sinensis* yleinen, kukkii keväällä ennen lehtien puhkeamista
- menestyy Keski- ja Etelä-Euroopassa, Suomessa talvehtiminen heikkoa

Muratti

- menestyy ympärivuotisesti jo Baltiassa, talvehtii meilläkin leutona talvena
- kaunis lehtimuoto, varjokasvi

KÖYNNÖSKASVIEN KÄYTTÖ

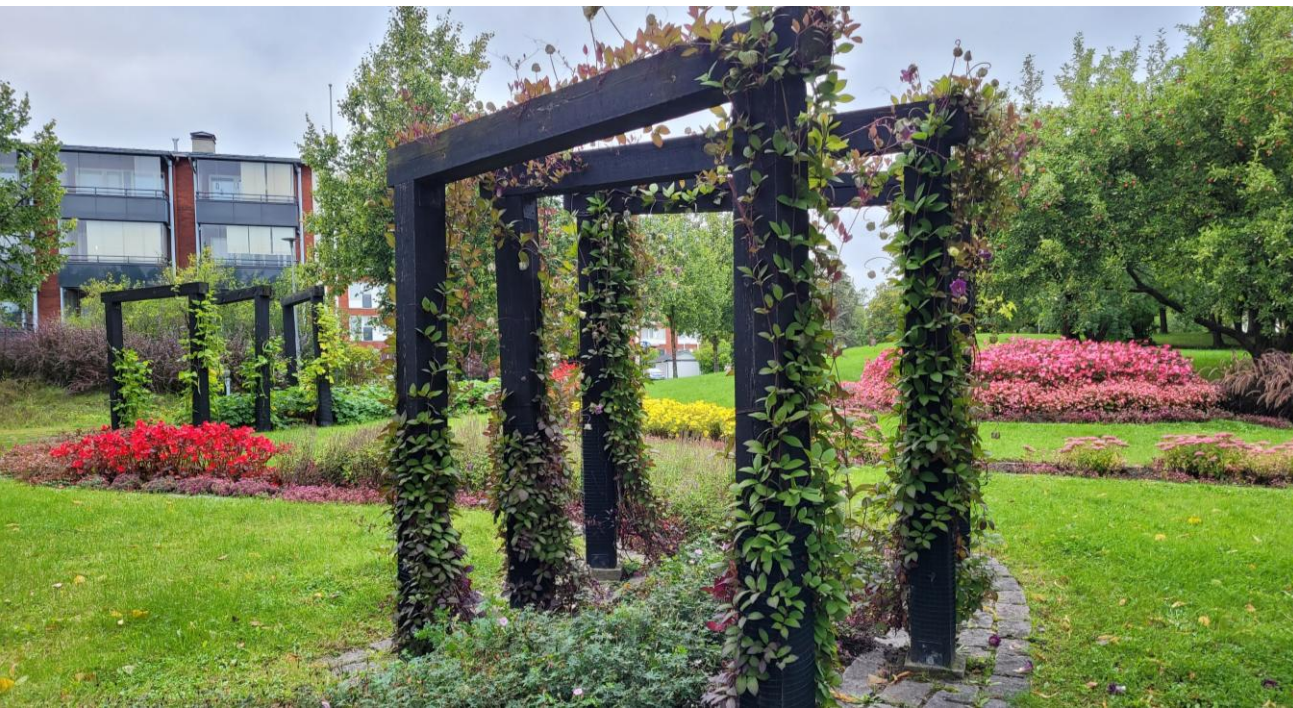
- Köynnöskasvit tuovat puutarhan ilmeeseen runsautta, kerroksellisuutta ja rehevyyttä. Monet köynnökset myös kukkivat värikkäästi.

A. Seinien ja muurien peitteenä

- varottava, etteivät tunkeudu kattorakenteisiin tai lahota puuseiniä kosteutta hautomalla

B. Porttien, aitojen ja pergoloiden verhoilijana

- antavat runsasta ja rehevää ilmettä, varjostavat esim oleskelutilaa

C. Maanpeitekasveina

- peittävät nopeasti ja tehokkaasti hankaliakin paikkoja, esim rinteet ja kivikot

D. Pylväissä ja puiden rungolla

- antavat pylväissä ilmettä ja ryhtiä istutuksille

E. Tilanjakajina

- kevyitä rakenteita erottelemaan puutarhan alueita suojaisiksi ”huoneiksi”, esim leponurkkaus, patio

F. Ruukkuistutuksissa

- kohottava tai ”maadottava” ilme
- amppelissa roikkuvana

MONIVUOTISIA KÖYNNÖSKASVEJA

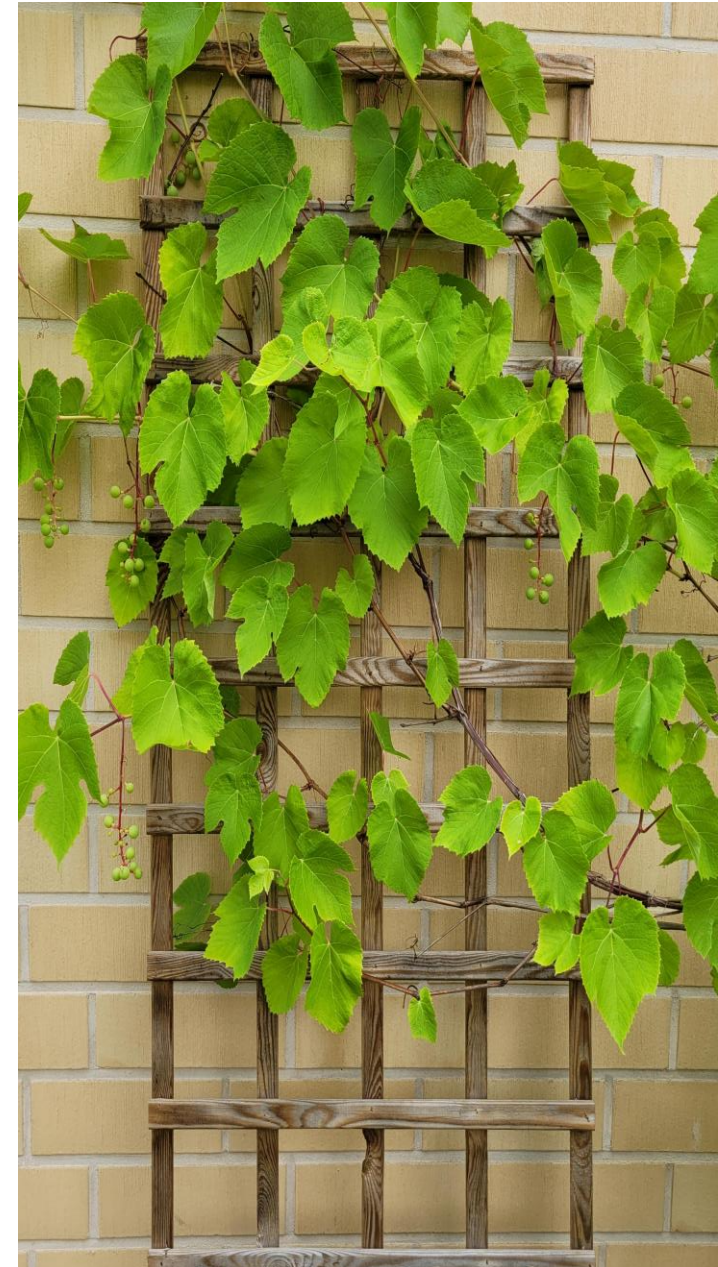
Viiniköynnöskasvit

A. Villiviinit (*Parthenocissus* sp)

- imukärhivilliviini ja säleikkövilliviini
- kestäviä, nopeakasvuisia, marjat myrkyllisiä, upea syysväri

B. Aitoviini (*Vitis vinifera*)

- jalostettu Välimeren seudulla kasvavasta metsäviiniköynnöksestä
- viljelty jo 6000 v sitten Egyptissä
- hoito, käyttötavat
- Suomessaakin useita lajikkeita kasvihuoneissa ja avomaalla

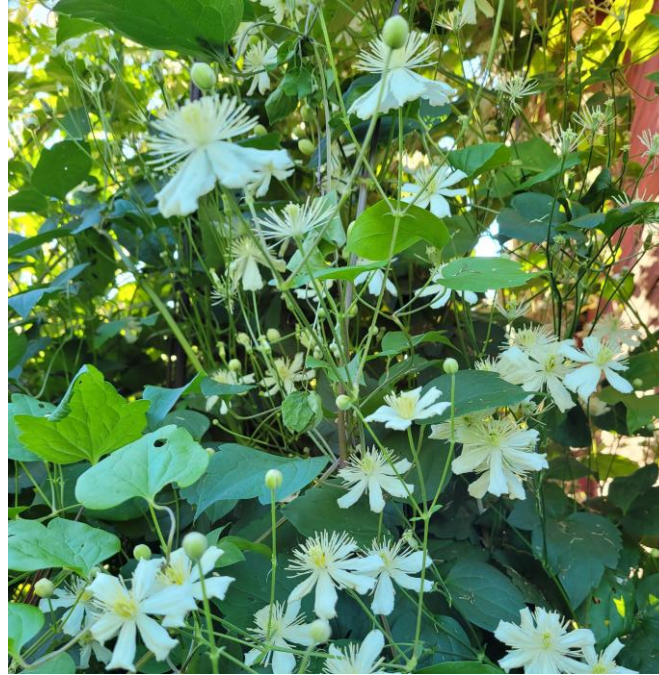
Viinitarha Pohjois-Italiassa, syyskuu 2024
Oikealla Uusi-Seelanti, tammikuu 2024

Kärhöt (Clematis)

A. Pienikukkaiset kärhöt

-kestäviä

- alppikärhő, kiinankeltakärhő kukkivat alkukesästä
- mantsurianskärhő: rehevä, vahva tuoksu, ruohovartinen
- lumikärhő: kukkii kesäkuusta lokakuulle, voimakaskasvuinen ja peittävä
- kellokärhő pensasmainen

B. Suurikukkaiset kärhöt

Jalokärhöt/loistokärhöt

- vaateliaita, talvenarkoja
- istutetaan syvälle, juurelle suojaavaa kasvillisuutta
- valoisa ja multava kasvupaikka; ei liian kuiva tai märkä
- leikataan syksyllä tai keväällä n 15 cm korkeudelta, suojataan talveksi
- kukkivat heinä-elokuusta eteenpäin

Köynnösruusut

- monia Etelä-Suomessa menestyviä lajikkeita
- aurinkoinen kasvupaikka, talvisuojaus maata vasten esim havuilla
- Flammentanz: punainen, isokukkainen, kestävä
- Pohjantähti: valkoiset, pienet kukat, kestävä, selviää ilman talvisuojausta jopa Oulun leveyksille
- New Dawn, Golden Showers...

Köynnöskuusamat (Lonicera)

- Suomessa yleisin ja kestävin lajike
tuoksuköynnöskuusama:
kukki runsaimmin auringossa,
tuoksu voimakkain yöllä,
marjat myrkylliset
- Ruotsinköynnöskuusama ja kultaköynnöskuusama
vaateliaampia, talvehtivat
parhaiten maata vasten

Köynnöshortensia

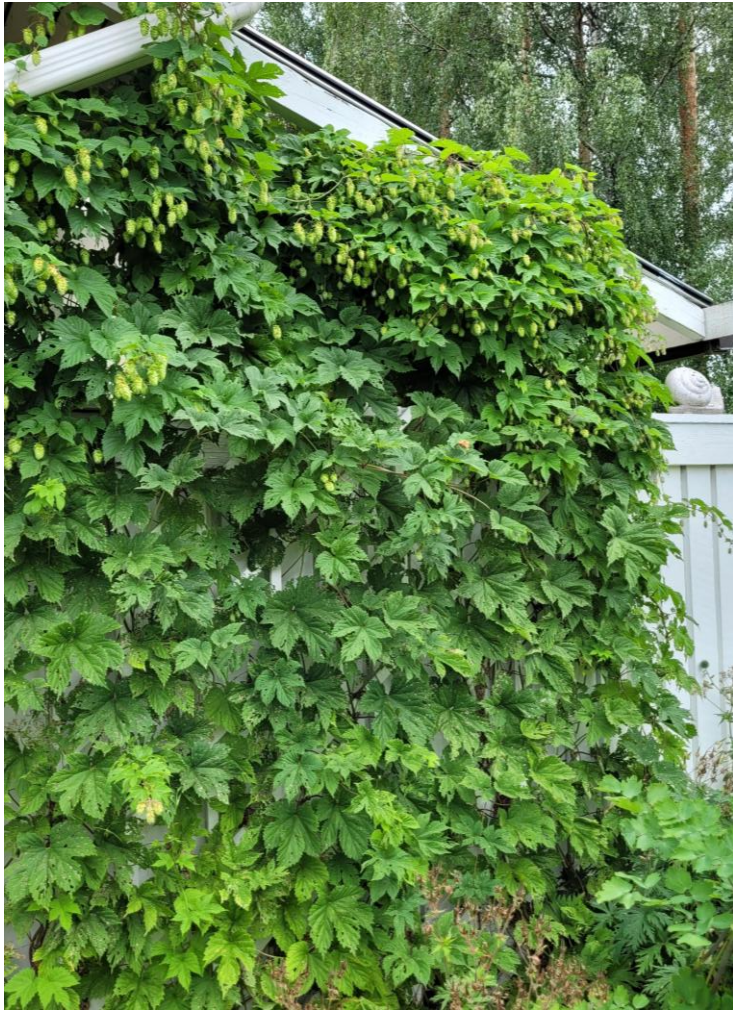
- istutuksen jälkeen aluksi
hidaskasvuinen
- kiipimäjuuret: tarttuu hyvin
esim puun runkoon. Kiipeää
korkealle
- viihtyy varjossa

Laikkuköynnös

- hedekasvien lehdissä vaaleanpunaisia laikkuja
- meillä yleisin kiinanlaikkuköynnös
- sukua kiiville, joka kotoisin Kiinasta. 1900-luvulla kiivi-viljelmät yleistyivät Uudessa Seelannista>> laajamittainen vienti

Humala (*Humulus lupulus*)

- ruohovartinen, kestävä, ”sotkuinen”
- kiertyy karhealla varrella tuen ympäri
- emiyksilöissä oluen ja siman maustamiseen käytettävät ”kävyt” (lupuliinihartsit)
- käytetty myös lääke- ja kuitukasvina
- humalayökkösen vihreät toukat syövät lehdet tehokkaasti
- vanha viljelykasvi, humalatarhat ja -salot

Piippuköynnös

- suuret lehdet, huomaamattomat ”piippukukat”
- kostea, ravinteikas maa
- viihtyy varjossa

Palsamiköynnös eli sitruunaköynnös

- huomaamaton kukinta kesäkuussa
- oranssinpunaiset marjatertut säilyvät pitkään
- marjoja käytetään idässä rohdoksena ja teen ja viinien valmistamiseen

Karhunvadelma

- vankka varsi ja piikit, myös piikittömiä lajikkeita Suomessakin
- makeat marjat

Elämänlangat (Ipomoea)

- Kiertokasvien (Convolvulaceae) suurin suku, jossa yli 500 trooppista ja subtrooppista lajia
- Useita koristekasveja (meillä mm aitoelämänlanka l. purpurea ja päivänsini l. tricolor) ja mm bataatti
- Aitoelämänlanka: kotoisin Meksikosta, herttamaiset lehdet, suppilomaiset kukat

Nimitetään elämänlangaksi virheellisesti:

1. Karhunköynnös/isokierto/ ”elämänlanka”
 - valkoiset kukat, lehden tyvilövi v:n muotoinen
 - villiintyy, vaikea hävittää
2. Peltokierto (Convolvulus arvensis)
 - yleisin ja pahin köynnösrikkakasvi
 - vahvat, syvät juuret, tiukka ote, monivuotinen
3. Kiertotatar

YKSIVUOTISIA KÖYNNÖSKASVEJA

- Köynnöspinaatti (voi talvehtia)
- Köynnöskrassi
- Kelloköynnös
- Mustasilmäsusanna
- Hajuherne
- Ruusupapu
- Keijunmekko
- Maljaköynnös

Satujen köynnökset